

อนุรักษ์และสืบทอดภาษาถิ่น: ภาษาลาวครั้ง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

จิตกวี กระจ่างเมฆ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง อนุรักษ์และสืบทอดภาษาถิ่น : ภาษาลาวครั้ง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาภาษาถิ่นลาวครั้งในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อรวบรวมภาษาถิ่นและจัดทำคู่มือ การเรียนภาษาถิ่นลาวครั้งให้กับสถานศึกษาในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 3) เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบทอดและ เผยแพร่ภาษาถิ่นลาวครั้งให้คงอยู่ สำหรับจัดทำคู่มือการเรียนภาษาถิ่นลาวครั้งเปรียบเทียบกับคำและความหมาย ภาษาไทยมาตรฐานเป็นคู่มือการเรียนภาษาถิ่นให้โรงเรียนใน อ.ดอนตูม ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขอบเขตพื้นที่ ชุมชนลาวครั้งบ้านทุ่งผักกูด อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เลือก ผู้ถ่ายทอดภาษาถิ่นบ้านทุ่งผักกูดเนื่องจาก ประชากร 99% ยังคงใช้ภาษาถิ่นลาวครั้งมาจนปัจจุบัน ผลการศึกษา พบว่า ภาษาถิ่นลาวครั้งคล้ายคลึงกับเสียงพูด ของชาวลาวเมืองหลวงพระบางและไม่ปรากฏภาษาเขียนหรือตัวเขียนมีเพียงภาษาพูดใช้สื่อสาร เสียงในภาษาถิ่น ลาวครั้งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งแบบย้ายเสียง สับเสียง เสียงเลื่อน การตัดเสียงเติมเสียงและการกลมกลืนเสียง แบ่งเป็นหมวดหมู่ได้ 10 หมวด คือ หมวดวัน เวลา หมวดจำนวนนับ หมวดสัตว์ต่าง ๆ หมวดดอกไม้ ต้นไม้ ผักและ ผลไม้ หมวดกิริยาอาการ หมวดร่างกาย หมวดโรคต่าง ๆ หมวดญาติ พี่น้องและอาชีพ หมวดเสื้อผ้าเครื่องประดับ และหมวดเบ็ดเตล็ดทั่วไป มีระบบเสียงพยัญชนะและเสียงวรรณยุกต์ คำ ประโยค ที่แตกต่างกับกลุ่มลาวอื่นที่อพยพ มาพร้อมกัน โดยเฉพาะคำลงท้ายเป็นทั้งประโยคคำถาม ขอร้อง และบอกเล่า การเลือกใช้ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ สถานภาพความสัมพันธ์สนม ความอาวุโส การเคารพนับถือ ฐานะทางสังคม เจตนา อารมณ์ และบริบทของการพูด แต่ละครั้ง

การถ่ายทอด สืบทอด และการคงอยู่ของภาษาถิ่นลาวครั้งในปัจจุบันเกิดจากการเรียนรู้จาก พ่อแม่ ปู่ ย่า ตายาย และผู้อาวุโสโดยตรงจากการใช้ชีวิตประจำวัน ฟังการสื่อสารจนเกิดความคุ้นเคย การได้ลงมือทำตาม เลียนแบบ และสอนให้ทำตาม การอนุรักษ์ สืบทอดภาษาถิ่นควร ส่งเสริม ฟันฟู อนุรักษ์ให้มีการค้นคว้าวิจัยและ เก็บรวบรวมข้อมูลภาษาถิ่น รมรงค์ให้คนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของภาษาถิ่น จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนา ศักยภาพปราชญ์ท้องถิ่นให้มีโอกาสแสดงออก การสืบทอด ฟันฟู และส่งต่อภาษาถิ่นให้คนรุ่นใหม่จะช่วยอนุรักษ์ให้ ภาษาคงอยู่คู่กับชุมชนลาวครั้งสืบไป

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ การสืบทอด ภาษาถิ่น ภาษาลาวครั้ง ลาวครั้ง

¹ อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ E-mail: yingying1403@hotmail.com

Dialect Preservation and Transference: Lao Khrung Dontoom District, Nakhonpathom Province

Jitkawe Krachangmek¹

Abstract

The objectives of the study titled “Dialect Preservation and Transference : Lao Khrung Dontoom District, Nakhonpathom Province” were 1) to study about Lao Khrung language in Dontoom, Nakhon Pathom, 2) to collect the local language information and to write the manual “How to study Lao Khrung?” for schools and other educational institutes in Dontoom, Nakhon Pathom. In addition, the project aimed 3) to conserve, inherit, and distribute Lao Khrung to remain in the society with qualitative research methodology. The scope of this research was at Ban Tung Phak Good, Dontoom, Nakhon Pathom (Lao Khrung community area). The findings showed that the local language “Lao Khrung” was similar to the voice of Laotians in Luang Pra Bang which was the original homeland of Lao Khrung people in Dontoom. The written forms or alphabets could not be found in Lao Khrung, it had only the spoken language for communication. The sounds in Lao Khrung changed in many ways such as Sound Change, Metathesis, Sound Shift, Deletion, Addition, and Assimilation. Lao Khrung language was divided into 10 types including day, time, number, animal, flower, tree, vegetable and fruit, characteristic, body, disease, relatives, occupation, cloth, decorations, and miscellaneous. The study found that Lao Khrung had different consonant sounds, tones, words, sentences, and final particles from other Laotian people who immigrated into this area at the same time. Especially, the final particles were much contrastive; they were used as a question, a request, and an affirmative sentence in the same sentence. Which type of these sentences were used depended on situation, intimate status, seniority, respect, social status, intention, mood, and context in each conversation.

Transmission, inheritance, and remaining of Lao Khrung resulted from learning from parents, grandparents and elder people from daily routine, being familiar with communication, and practicing by imitation. The findings showed that conservation and inheritance of local language should be supported, restored, preserved to study and to collect the information of local language in order to stimulate local people to realize the importance of local language; the local course should also be made. Additionally, the local scholars’ capabilities should be developed and supported to express out. Thus, the inheritance, restoration, and transmission to the next generation help preserve and remain Lao Khrung in the Lao Khrung community onwards.

Keywords: Reservation; Transference; Dialect; Lao Khrung Languages; Lao Khrung

¹Instructor, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail: yingying1403@hotmail.com

บทนำ

ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของแต่ละกลุ่มชน เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้เรื่องราวการสืบทอดทุกสิ่งทุกอย่างของสังคมจากรุ่นสู่รุ่นให้ชนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตาม ภาษาถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้เพื่อแสดงถึงควมมีตัวตนทางเผ่าพันธุ์ในอดีต ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นภาษาประจำชาติ เป็นความมั่นคงของชาติและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้เพื่อเป็นเครื่องแสดงว่าชาติไทยเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่และมีวัฒนธรรมมาแต่ครั้งโบราณกาล ขณะเดียวกันอนุชนรุ่นหลังครูสอนควรปลูกฝังเด็กให้มีทัศนคติที่ดีต่อภาษาโดยเฉพาะภาษาถิ่นควรส่งเสริมการใช้ภาษาถิ่นในครอบครัวและในสังคมท้องถิ่น ชี้ให้เห็นความสำคัญของภาษาถิ่นเพื่อเยาวชนจะสามารถใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร ศึกษาภูมิปัญญาแขนงต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์สั่งสม สืบทอด และพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป จึงควรภูมิใจช่วยกันผดุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ไว้ให้เจริญสืบไป (วรรณิ โสมประยูร, 2553: 24-25) ภาษาถิ่นมีความสำคัญเพราะภาษาถิ่นเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้แต่ภาษามาตรฐานก็ถือว่าภาษาถิ่นเช่นเดียวกัน ซึ่งภาษาพูดที่พูดอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นเมืองหลวง ภาษาถิ่นจะมีความแตกต่างด้านระบบเสียง ได้แก่ เสียงสระ เสียงพยัญชนะ และเสียงวรรณยุกต์ ทำให้เสียงของคำในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันและความหมายของคำบางคำอาจแตกต่างกันด้วย (เรืองเดช ปิ่นเชื่อนชิตย, 2525: 30) ภาษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร ขณะเดียวกันก็จะมี ความแตกต่างกันไปแต่ละท้องถิ่นตามบรรพบุรุษ เช่น ภาษาถิ่นใต้ ภาษาลาวโซ่ง ภาษาลาวเวียง ภาษาลาวพวน ภาษาลาวครั่ง และภาษากลุ่มน้อยอื่น ๆ ทุกภาษาต่างมีคุณค่ามีประโยชน์ช่วยให้เกิดการติดต่อสื่อสารทำให้มนุษย์มีความใกล้ชิด ความสามัคคีและเข้าใจกันมากขึ้น และที่สำคัญก็คือช่วยให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตของบรรพบุรุษก่อนเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยที่สั่งสมและถ่ายทอดสู่ลูกหลานยุคปัจจุบัน

ภาษาในประเทศไทยนอกเหนือจากภาษาไทยที่ใช้กันอยู่ปัจจุบันทั้งภาษามาตรฐานและภาษาถิ่นประจำแต่ละท้องถิ่นแล้วยังมีการนำภาษาอื่นมาใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันของแต่ละภาคด้วย เช่น ภาษาลาว โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง สำหรับชนเชื้อสายลาวที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันตก และตะวันออกของประเทศไทยเท่าที่มีอยู่ในหลักฐานนั้นมีอยู่ที่จังหวัดนครปฐม เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร กาญจนบุรี เพชรบูรณ์ ชลบุรี กำแพงเพชร ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก สระบุรี ลพบุรี พิษณุโลก นครสวรรค์ สิงห์บุรี อ่างทอง สุโขทัย เป็นต้น จากเอกสารตามที่ได้มีผู้ศึกษาเรียกคนลาวเหล่านี้ว่า ลาวครั่ง ลาวเวียง ลาวโซ่ง ลาวพวน ลาวยวน ลาวแง้ว ลาวใต้ เป็นต้น (เอมอร เขาวรรณ, 2537: 25)

นครปฐมเป็นอีกจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนใน และเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอาศัยอยู่ด้วยกันหลายกลุ่ม เช่น ลาวเวียงแถบอำเภอนครชัยศรี ลาวยวนแถบอำเภอกำแพงแสน ลาวโซ่งแถบอำเภอบางเลน ลาวซี้ใต้ และลาวครั่งที่อำเภอดอนตูม รวมถึงที่อาศัยปะปนอยู่กับกลุ่มคนไทยในอีกหลายอำเภอในจังหวัดนครปฐม การเคลื่อนย้ายกลุ่มคนลาวดังกล่าวมาด้วยเหตุผลทางสงครามช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ มีการกวาดต้อนคนลาวเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมากเพื่อทดแทนพื้นที่ว่างเปล่าและเพื่อใช้เป็นแรงงานในการศึกสงคราม (บังอร ปิยะพันธ์, 2541: 25-27) ลาวครั่งเป็นลาวกลุ่มใหญ่มีจำนวนประชากรมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชาวลาวกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนในจังหวัดนครปฐม ถูกกวาดต้อนมาจากหลวงพระบางตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 โดยมาลงหลักปักฐานอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในหัวเมืองชั้นใน ต่อมาในรัชกาลที่ 3 เมื่อครั้งปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์และได้รับชัยชนะก็ได้กวาดต้อนชาวลาวเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งโดยให้มารวมกับลาวกลุ่มเดิมที่เคยส่งมาก่อนแล้วอีกส่วนหนึ่งแยกย้ายไปอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง เช่น สุพรรณบุรี กาญจนบุรี สิ่ง

บ่งบอกให้เห็นถึงความเป็ลลาวครั้งที่สุดของลุ่มนี้ก็คือ การใช้ภาษาที่ยังมีการใช้สื่อสารอยู่ในปัจจุบัน (ศิริพร กิตติสุขเจริญ, 2543: 47-52) สำหรับชื่อลาวครั้งนั้นยังหาข้อสรุปถึงที่มาถิ่นฐานเดิมไม่ชัดเจน บ้างก็ว่าที่มาจากจะมาจากคำว่า ภูซัง (ภูครั้ง) แล้วเปลี่ยนมาเป็น ซัง คัง หรือซี้คัง การออกเสียงของลาวครั้ง คำว่า ภู (ระ) ซัง กับซี้ครั้งนั้นไม่เหมือนกันแต่ถ้ามองในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางเสียงก็อาจเป็นไปได้ (ภูซัง-ซัง- คัง) ซึ่งภูซังหรือภูระซังเป็นชื่อภูเขาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของหลวงพระบาง บ้างก็ว่าเป็นลุ่มที่เลี้ยงครั้งสำหรับส่งเป็นส่วยย้อมผ้าหรือผืนกระดาษ เนื่องจากในอดีตลาวครั้งมีวัฒนธรรมในการทอผ้า (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2532: 12)

ปัจจุบันลาวครั้งอาศัยอยู่หนาแน่นในพื้นที่อำเภอดอนตูมเกือบทุกหมู่บ้านผสมผสานกับคนไทยและคนจีน โดยเฉพาะบ้านทุ่งผักกูดและบ้านกงลาด ตำบลห้วยด้วน ประชากรในพื้นที่เป็นลาวครั้งร้อยละ 99 (ข้อมูลจากการสำรวจขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ตำบลห้วยด้วน ปี 2555) ลาวครั้งเป็นลุ่มที่ยังคงใช้ภาษาพูดของตนเองอยู่ในท้องถิ่น แต่ไม่ปรากฏภาษาเขียนอย่างเช่นลาวโซ่งหรือไทยทรงดำแต่อย่างใด เสียงพูดของคนลาวครั้งคล้ายกับเสียงพูดของคนลาวในแถบหลวงพระบาง ไชยบุรีและบ่อแก้วซึ่งบางอำเภออยู่ติดต่อกับจังหวัดน่าน นอกจากนี้เสียงพูดของลาวครั้งยังคล้ายกับเสียงพูดของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดเพชรบูรณ์และจังหวัดเลย (กาญจนา พันธุ์คำ, 2523 : 13 -14) ท่ามกลางความเจริญทางเทคโนโลยีจึงทำให้ภาษาถิ่นลาวครั้งค่อย ๆ สูญหายไป ปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่ช่วงอายุประมาณไม่สามารถพูดภาษาถิ่นลาวครั้งได้แต่สามารถฟังและเข้าใจ เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นนิยมอ่านและพูดภาษาไทยกลางเมื่อเป็นเช่นนั้นโอกาสที่ภาษาถิ่นลาวครั้งจะเกิดการสูญหายหรือผสมกลมกลืนไปกับภาษาไทยมาตรฐานจึงมีแนวโน้มที่เป็นไปได้สูง

ภาษาถิ่นลาวครั้งนับวันจะค่อย ๆ ถูกกลืนหายไปกับยุคสมัยใหม่ควรได้รับการฟื้นฟู อนุรักษ์ และถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นใหม่เพื่อเป็นการสืบทอดให้คงอยู่คู่ชุมชนต่อไปด้วยการปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่รักและภาคภูมิใจทางภาษาถิ่นตลอดจนส่งเสริมให้เยาวชนพูดภาษาถิ่นลาวครั้ง ควรมีการศึกษาเก็บรวบรวมและบันทึกภาษาถิ่นลาวครั้งไว้เป็นลายลักษณ์เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาษาถิ่นลาวครั้ง โดยผู้วิจัย รวบรวมคำ เสียง คำลงท้าย และตัวอย่างการใช้ประโยคพร้อมกับความหมายควบคู่กับภาษามาตรฐานให้กับโรงเรียนในอำเภอดอนตูมซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรลาวครั้งรวมถึงผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาษาถิ่นลาวครั้งในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อรวบรวมและจัดทำคู่มือการเรียนภาษาถิ่นลาวครั้งให้กับสถานศึกษาในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อร่วมอนุรักษ์ สืบทอด และเผยแพร่ภาษาถิ่นลาวครั้งให้คงอยู่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีดำเนินการมีดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย 1) ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและความเป็นมาของกลุ่มลาวครั้งจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย 3) คัดเลือกชุมชนลาวครั้งที่ยังคงมีการใช้ภาษาถิ่นสื่อสารในชีวิตประจำวัน 4) เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมทางภาษารวมทั้งประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

การพิจารณาผู้บอกภาษา โดยการเลือกผู้บอกภาษา 4 คน คือ ชาย 2 คน หญิง 2 คน ตามเกณฑ์ดังนี้
1) เป็นลาวครึ่งโดยกำเนิดและใช้ภาษาลาวครึ่งในชีวิตประจำวัน 2) การตั้งถิ่นฐานของผู้บอกภาษา ต้องเกิดและมี
บรรพบุรุษอยู่ที่บ้านทุ่งผักกูด ไม่เคยย้ายถิ่นฐาน 3) มีอายุระหว่าง 50-80 ปี ทั้งหญิงและชายที่ยังคงรักษาภาษาเดิม
ไว้ได้มาก 4) มีอวัยวะในการออกเสียงครบ 5) อาชีพ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์หรือประกอบอาชีพอยู่กับบ้านอยู่ในชุมชน
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล เช่น อุปกรณ์บันทึกภาพ เสียง รายการคำต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
เช่น คำเกี่ยวกับอวัยวะของคนและสัตว์ คำเรียกเครือญาติ คำจำนวนนับ เป็นต้น

เก็บข้อมูลภาคสนามโดยสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี
ความเชื่อ นิทาน เพื่อดูลักษณะคำ เสียง ประโยค เป็นต้น

ตรวจสอบข้อมูลกับผู้บอกภาษาคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเสวนาพูดคุย ซักถาม สอบถาม สัมภาษณ์
และสังเกตแบบมีส่วนร่วม นั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ เสียง การใช้คำ ความหมายในภาษาลาวครึ่ง
และนำมาเปรียบเทียบกับภาษาไทยมาตรฐานในส่วนของเสียงและการใช้คำ

ทดลองนำคู่มือการเรียนรู้ภาษาถิ่นลาวครึ่งกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตามสถานศึกษาต่าง ๆ ในอำเภอดอนตูม
ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเขียนพรรณนา ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ ชุมชนลาวครึ่งบ้านทุ่งผักกูด ต.ห้วยด้วน อ.ดอนตูม จ.นครปฐม

ขอบเขตด้านเนื้อหา คัดเลือกคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หมวดคำที่เกี่ยวกับวัน เวลา หมวดสัตว์
ดอกไม้ ต้นไม้ ผัก ผลไม้ หมวดกริยาอาการและโรภักย์ใช้เจ็บต่าง ๆ หมวดคน ญาติพี่น้อง อาชีพ หมวดเสื้อผ้า
เครื่องประดับ หมวดเบ็ดเตล็ดทั่วไป และกลุ่มคำที่ผู้พูดภาษาถิ่นออกเสียงต่างไปจากภาษามาตรฐานในคำ ๆ เดียวกัน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบคำภาษาถิ่นลาวครึ่งตามหมวดหมู่กับภาษาไทยมาตรฐาน พร้อมทั้งความหมายและ
ประโยคเสียงพูดภาษาลาวครึ่งด้วยการจำแนกตามกลุ่มเสียงวรรณยุกต์ พบว่า เสียงวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นลาวครึ่ง
เสียง โท เสียงจัตวา ออกเสียงเป็น ตรี โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมโดยตรงกับผู้บอกภาษาที่อยู่ในชุมชน
บ้านทุ่งผักกูดโดยกำเนิดและใช้ภาษาถิ่นลาวครึ่งในการสื่อสารมาจนปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงยกตัวอย่างคำที่ทั้งเสียงและ
ความหมายแตกต่างจากภาษามาตรฐานและคำลงท้าย ดังนี้

รวบรวมคำภาษาถิ่นลาวครั้งตามหมวดหมู่

ตารางที่ 1 คำภาษาถิ่น หมวดวัน – เวลา

หมวด	ภาษาถิ่นลาวครั้ง	ภาษาไทยมาตรฐาน
1. หมวดวัน เวลา	มือ	วัน
	มือนี้	วันนี้
	มืออื่น	พรุ่งนี้
	มือเฮอ	มะรืน
	มือก้อน	วันวาน
	มือแสม	วันแรม
	เดือนอ้าย	เดือนที่ 1
	เดือนฮี้	เดือนที่สอง
	แจ็ง	ใกล้รุ่ง
	เข้ามืด	เข้ามืด
	ส้วยแล้ว	ตอนสาย
	แลง	เย็น
	อิหญ่่ง	อย่างไร
	มือเดียว	เมื่อก็
	เทื่อ	ครั้ง
	เห็ง ๆ เทื่อ	นาน ๆ ครั้ง
	จิกกะเดียว	เร็ว ๆ นี้
	ทุกมือ	ทุกเวลา
	เห็ง	นาน
	ข้าวงาย	ข้าวเช้า
	ข้าวส้วย	ข้าวเที่ยง
	ข้าวแลง	ข้าวเย็น

ตารางที่ 2 หมวดสัตว์

หมวด	ภาษาถิ่นลาวครั้ง	ภาษาไทยมาตรฐาน
2. หมวดสัตว์	ปอม	กิ้งก่า
	ปาไหล้	ปลาไหล
	ปาคือ	ปลาช่อน
	จิ้งเจียม	จิ้งจก
	ก๊ับแก๊	ตุ๊กแก
	ซี้คั้งคัก	คางคก
	กะปอม	กิ้งก่า
	ซี้เซ็บ	ตะขาบ
	อีฮัวก	ลูกอ๊อด
	ซ้างโตแม่	ซ้างพัง
	ซ้างโตพ้อ	ซ้างพลาย
	ม้อน	ตัวไหม
	แมงจ้อด	แมงป่อง
	แมงงาว	แมงป่องข้าง
	แมงอีเกีย	ค่างคาว
	จิ้งเป็ม	จิ้งหรีด
	บักคี่ล้าบ	นกพิราบ
	อีแอ็ง	เหยี่ยว
	บักก๊ะซุม	นกตะกรุม

ตารางที่ 3 หมวดดอกไม้ ต้นไม้ และผัก

หมวด	ภาษาลาวครั้ง	ภาษาไทยมาตรฐาน
3. หมวดดอกไม้ ต้นไม้ ผัก ผลไม้	ดอกกันซ็อง	ดอกปีบ
	ไม้แซ็บแอ็ง	ไมยราบ
	เคือเขาห่อ	บอระเพ็ด
	ผักเนา	ชะอม
	ดอกกะดาด	ดอกเฟื่องฟ้า
	บักเว็ง	มะเขือพวง
	อี่ตูเจ็ก	แมงลัก
	ซึตูซั่ว	กะเพรา
	เคือต็ดคหน้า	กระพังโหม
	แดงฮ้าน	แดงร้าน
	กะโป๊ะ	กะลา
	บักกอ	มะละกอ
	บักกะต้อน	กระถ่อน
	บักกำหัน/มีากะหัน	พุทรา
	ก้วยง้าว	กล้วยหอม
	ดอกกาละเทียง	ดอกบานไม่รู้โรย
	บักเป็น	ตะขบ
	บักนอย	บวบ

ตารางที่ 4 หมวดกิจการยาการ

หมวด	ภาษาถิ่นลาวครั้ง	ภาษาไทยมาตรฐาน
4. หมวดกิจการยาการ	แล้น	วิ่ง
	หญ้าง	เดิน
	ฟ้าว	รีบ
	เซา	หยุด
	ย้า	เคี้ยว
	ซับ	กัด
	เว้า	นินทา
	ซี้ฮ้าย	ไม่สวย
	ซี้ดัวะ	โกหก
	ยู้ก	ผลัก
	ซ้วง	ขว้าง
	เฮี้ย	ตก
	ยู่	เข็น
	จ้อม	บ่น
	โฮย	ไปรย
	ฮู้เมื่อโต	รู้สึกตัว
	ห้าเบ็ง	คั่น
	ส่อง	มองหา
	ฮ้อด	ถึง
	ซี้เตียด/ตาซัง/ซัง	รังเกียจ/เกลียด
	ปู้จี้กกะเตียม	จ๊กจี้
	เซื่อง	ช่อน

ตารางที่ 5 หมวดเกี่ยวกับร่างกาย

หมวด	ภาษาถิ่นลาวครั้ง	ภาษาไทยมาตรฐาน
5. หมวดเกี่ยวกับร่างกาย	หู้คั้ง	จมูก
	ขันซี้คั้ง	ขนจมูก
	เขี้ยว	ฟัน
	ค้ำก	ทวาร
	เฮี้ย	เหงื่อ
	เลื้อคคั้ง	เลือดกำเดา
	จ้อย	ผอม
	ซี้แฮ้	รักแร้
	น่อง	ปลี้น่อง
	ซี้ด	ผอม
	บ้อซ้อ	คด
	ข้าแห้ง	ชาลิบ
	คั้งบี้	จมูกบี้
	คั้งแว้ง	จมูกแห้ว
	ส้ายซี้บ้อ	สะดือ
	เขี้ยวเจิง	ฟันเหยิน

ตารางที่ 6 ประโยคในภาษาลาวครั้ง

ภาษาลาวครั้ง	ภาษาไทยมาตรฐาน	หมายเหตุ
ไปเที่ยวที่โตมา	ไปเที่ยวที่ไหนมา	คำถาม
กินข้าวอร่อยบ้อ	กินข้าวอร่อยมั๊ย	คำถาม
บ้อแซบ	ไม่อร่อย	บอกเล่า
อื่กับมือโต	จะกลับเมื่อไหร่	คำถาม
มื่กล้ายมือนี้	สนุกมากเลยวันนี้	บอกเล่า
เสื่อโตท้อโต	เสื่อตัวนี้ราคาเท่าไร	คำถาม
โลัดจื่กนอยแน	ลดราคาให้อีกหน่อยเถิดนะ	ขอร้อง
บ้านเจ้ายูโต	บ้านเธออยู่ที่ไหนหรือ	คำถาม
มื่อนี้ฮ้อนหล้าย	วันนี้อากาศร้อนเหลือเกิน	บอกเล่า
ผู้บ้าวหล้อตี	ผู้ชายคนนั้นหล่อตึนะ	บอกเล่า
ผู้สาวงามหล้าย	ผู้หญิงคนนั้นสวยจังเลย	บอกเล่า
อื่กับกุงเทพมือฮ้อนแล้วเด้อ	จะกลับกรุงเทพพรุ่งนี้แล้วละ	บอกเล่า
มื่อฮ้อนอื่กับมายามใหม่	วันหน้าจะกลับมาเยี่ยมใหม่	บอกเล่า
เจ้าอื่ไปนำช้อยบ้อ	เธอจะไปกับฉันมั๊ย	คำถาม
เจ้ามาเห็งละตี	คุณมานานแล้วละ	ละตี เป็นคำลงท้าย ใช้ในประโยคคำถาม

การใช้ประโยคในภาษาลาวครั้ง เช่นประโยค เจ้ามาเห็งละตี ละตี เป็นคำลงท้าย ซึ่งมีความหมายเดียวกับคำว่า กระมัง นิยมใช้ในประโยคคำถาม

ตารางที่ 7 คำศัพท์ที่ใช้ในการสนทนา

คำภาษาลาวครั้ง	ภาษาไทยมาตรฐาน
ซ้อยซ้อยแน้	ช่วยฉันด้วย
มีวนบ้อ	สนุกไหม
ย้านบ้อ	กลัวไหม
ฮู้บ้อ	รู้เรื่องไหม
แม่นบ้อ	ใช่ไหม
แม่นหยั่งก้อ	อะไรนะ
อ๊าฟ้าวไปได	จะรีบไปไหน
ร้อซ้อยแน	รอฉันด้วย
เป็นหยั่งบ้อ	เป็นอะไรไหม
เฮ็ดเวียก	ทำงาน
บ้อจ๊ก	ไม่รู้
หยั่งก้อ	อะไรนะ
แม่นดี	ใช่แล้ว

ตารางที่ 8 ตัวอย่างคำลงท้ายภาษาถิ่นลาวครั้ง

คำลงท้ายในภาษาถิ่นลาวครั้ง	ภาษาไทยมาตรฐาน	หมายเหตุ
แต่	บ้าง/หน่อย	ใช้ชักชวน/ขอร้อง/คำถาม
บ้อ	ไหม	คำถาม
ต๊ะ	หรือ	คำถาม/คำสั่ง
ตีก้อน	ตินะ	บอกเล่า
เที๊ยะ	เถอะ	ชักชวน/ขอร้อง
เทื่อ	ครั้ง/หน	คำนามบอกเวลา
แน๊	แหละ	ยืนยัน เช่น คือกันแน๊
ฮือ	หรือ/รี	คำถาม
ต๊ะ ทา	สินะ	คำถาม
เต๊วะ	หรือวะ	คำถาม
เทาะ นือ	เถอะนะ	ชักชวน/ขอร้อง
บอ นิ	ไหม	คำถาม
แค บ้อ	ไหม	คำถาม
ละต๊ะ	กระมัง	คำถาม
ละก้อน	หรือ	คำถาม
บื้อน้อ	ไหมนะ	บอกเล่า คำถาม
ต๊ะ ฮี	หรือ	คำถาม
เทื่อน๊ะ	เลยนะ	คำสั่ง ขอร้อง
บื้อ เฮ้ย	หรือวะ	คำถาม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา อนุรักษ์และสืบทอดภาษาถิ่น : ภาษาลาวครั้ง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะเด่นของภาษาลาวครั้งคือ ด้านการใช้เสียงที่มีทั้งเสียงสูง ต่ำ และเสียงกลาง คำบางคำมีความคล้ายคลึงกับภาษาลาวกลุ่มอื่น ๆ (ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาววน และลาวซี้ได้) แตกต่างตรงเสียงวรรณยุกต์สูงต่ำ เช่น คำว่า ฟ้าว หมายถึง รีบ สำนวน ลาวเวียง ออกเสียงเป็น ฟ้าว ภาษาลาวโซ่ง ออกเสียงเป็น ลิว นอกจากลักษณะเสียงสูงต่ำแล้ว การใช้คำลงท้ายที่เป็นเอกลักษณ์ทางภาษาของกลุ่มมีความต่างแต่สามารถทำความเข้าใจได้ เช่น เบ็งต๊ะละ ภาษาไทยมาตรฐานคือ ดูซิ นั่น เป็นการชักชวน คำว่า อี้ต๊ะกะเลื้อ คือคงจะติงกระมัง เป็นลักษณะคำถาม ส่วนหน่วยเสียงสระภาษาลาวครั้งไม่มีสระเอื้อ เช่น เกลือ ออกเสียงเป็น เกีย เสือ ออกเสียง เสี่ย หน่วยเสียงวรรณยุกต์มีครบ 5 หน่วยเสียงคือ วรรณยุกต์กลาง เช่นคำว่า หมอน ตก วรรณยุกต์ต่ำ เช่นคำว่า ทาง, रि้ม วรรณยุกต์กลาง เช่น ปาด, หิ้ว วรรณยุกต์สูง เช่นคำว่า ต้ม คีบ เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ยกมากล่าวอ้าง เนื่องจากภาษาถิ่นลาวครั้งเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารเฉพาะกลุ่มไม่มีภาษาเขียนมีเฉพาะภาษาพูด ดังนั้น โอกาสที่จะทำให้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง อนุรักษ์และสืบทอดภาษาถิ่น : ภาษาลาวครั่ง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สรุปได้ว่า

1. ภาษาถิ่นลาวครั่งในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีการเปลี่ยนแปลงทั้งแบบย้ายเสียง และแบบสับเสียง ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ (เจ้าพระยาอนุนานราชชน, 2522: 9-12) ที่กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงของเสียงเกิดขึ้นได้จากการย้ายเสียงเช่น คำที่ขึ้นต้นด้วยเสียง ช จะเป็น จ ในถิ่นพายัพและไทยใหญ่ เป็น ซ ในภาษาถิ่นอีสานรวมถึงภาษาถิ่นลาวครั่งด้วย เช่นคำว่า ช้าง ภาษาถิ่นลาวครั่ง ออกเสียงเป็น ช้าง ร ออกเสียงเป็น ฮ เช่นคำว่า รัก ภาษาถิ่นลาวครั่งจะเป็น ฮัก เสียงกร่อน เช่น คำว่า กระท้อน กร่อนเสียงเป็น บักกะต้อน บือจัก /จัก/ จักกะเลื้อะ สามารถบอกน้ำเสียงถึงความรู้สึกไม่พอใจได้ด้วยและนอกจากกร่อนเสียงแล้วยังการเติมเสียงการสับเสียง เช่น ตะกร้า เป็น กะต้า กรรไกร เป็น ตะโก เสียงเลื่อน การตัดเสียงเติมเสียงเช่นคำว่า มะละกอ ตัดเสียงเป็น บักกอ ออกเสียงเป็นและการกลมกลืนเสียง เช่นคำว่า อย่างไร ภาษาถิ่นลาวครั่ง ออกเสียง จังไต ซึ่งในภาษาถิ่นลาวครั่งปรากฏการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ภาษาถิ่นลาวครั่งส่วนใหญ่จะพบว่าเป็นไปในลักษณะการเติมเสียง การตัดเสียง การสับเสียง และการกร่อนเสียง เพราะคำเหล่านี้ สั้น ออกเสียงได้สะดวก ไม่นั่นคำควบกล้ำซึ่งสามารถแยกคำที่มีความหมายแตกต่าง ทั้งด้านเสียง ความหมายไปจากภาษาไทยมาตรฐานได้เป็น 10 หมวดหมู่คือ หมวดวัน เวลา หมวดจำนวนนับ หมวดสัตว์ หมวดดอกไม้ ต้นไม้ ผักและผลไม้ หมวดกริยาอาการ หมวดร่างกาย หมวดโรคต่าง ๆ หมวดญาติพี่น้องและอาชีพ หมวดเสื้อผ้าเครื่องประดับ และหมวดเบ็ดเตล็ดทั่วไป ภาษาถิ่นลาวครั่งเป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะคือ ระบบเสียงพยัญชนะและเสียงวรรณยุกต์ คำ ประโยค และคำลงท้ายมีความแตกต่างกับกลุ่มลาวอื่นที่อพยพมาพร้อมกัน (ลาวโซ่ง ลาวเวียง ลาวยวน และลาวซี้ไต) ความแตกต่างเรื่องเสียงของภาษาลาวครั่งนี้อาจมาจากการเคลื่อนย้ายกลุ่มเมื่อไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ใดก็จะมีผสมผสานกับภาษาเจ้าของพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศไทย ภาษาถิ่นจึงมีความแตกต่างกันดังที่ ธวัช ปุณโณทก กล่าวถึงภาษาของชาวลาวครั่งว่า ชาวลาวครั่งมีการปรับตัวด้านภาษาโดยต้องเรียนรู้ภาษาไทยมากขึ้น โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 ประกาศให้ราษฎรในราชอาณาจักรไทยต้องเรียนหนังสือทำให้ชาวลาวครั่งพูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษาถิ่นของตน ธวัช ปุณโณทก อ้างถึงใน สุธิดา สัตยากรและพุดตาน จันทรางกูร (2552: 43) โดยเฉพาะคำลงท้ายพบว่าบางคำใช้เป็นทั้งประโยคคำถาม ขอร้อง และบอกเล่าในประโยค ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในการเลือกใช้คำลงท้ายนั้นขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ สถานภาพความสัมพันธ์ ความอาวุโสการเคารพนับถือ ฐานะทางสังคม เจตนา อารมณ์ และบริบทของการพูดแต่ละครั้ง เช่นประโยคที่ว่า มึงฮื้อไปใด เจ้าฮื้อไปใด หมายถึง มึงจะไปไหน เธอจะไปไหน การนำไปใช้จะดูที่ความอาวุโสและการเคารพนับถือของคู่สนทนา

2. รวบรวมภาษาถิ่นและจัดทำคู่มือการเรียนภาษาถิ่นลาวครั่งให้กับสถานศึกษาในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยรวบรวมเป็นคู่มือการฝึกเรียนภาษาถิ่นลาวครั่งตามหมวดหมู่สำหรับฝึกอ่านออกเสียงและฝึกเขียนภาษาถิ่นเพื่อมอบให้กับโรงเรียนได้ใช้สอนเสริมนักเรียนและสำหรับพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในอนาคต

3. การอนุรักษ์สืบทอดและเผยแพร่ภาษาถิ่นลาวครั่งให้คงอยู่ การถ่ายทอด สืบทอดและการคงอยู่ของภาษาถิ่นลาวครั่งภายในครอบครัวเป็นการเรียนรู้ไปในตัวเกิดการเรียนรู้จากคนในครอบครัว พ่อแม่ ปู่ ย่า ตายาย และผู้อาวุโสเป็นผู้ถ่ายทอดจนเกิดความคุ้นเคย ปัจจุบันเยาวชนรุ่นใหม่ไม่สามารถพูดภาษาถิ่นหรือใช้ภาษาได้ตอบได้แต่สามารถฟังและปฏิบัติตามคำสั่งหรือการสนทนาครั้งนั้น ๆ ปัจจัยหลักเกิดจากความเจริญและระบบการศึกษาพื้นฐานที่เน้นให้เด็กพูดภาษาไทยกลางเป็นภาษาหลัก ส่วนการอนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และถ่ายทอดนั้นควรส่งเสริม

ให้มีการค้นคว้าวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลภาษาถิ่นในชุมชนลาวครั้ง ปลูกฝังและรณรงค์ให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและความสำคัญของภาษาถิ่นที่กำลังจะสูญหายหรือสูญหายไปบ้างแล้ว วิธีการที่จะส่งเสริมอนุรักษ์คือสถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น จัดเวลาให้ประชาชนท้องถิ่นเข้าไปสอนภาษาถิ่น จัดกิจกรรมทางด้านการใช้ภาษาถิ่นเผยแพร่แลกเปลี่ยนด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ และประเด็นสุดท้ายควรปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของภาษาถิ่นลาวครั้ง สิ่งที่มีผู้วิจัยค้นพบและเป็นผลจากการศึกษาภาษาถิ่นลาวครั้งนั้นก็คือ ภาษาถิ่นเชื่อมโยงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีและการดำรงวิถีชีวิตต่าง ๆ ที่มีการถ่ายทอดอนุรักษ์สืบทอดส่งต่อมาจากปัจจุบันแม้ว่าภาษาถิ่นลาวครั้งจะไม่มีตัวเขียนหรือเครื่องมือที่บันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามเช่นกลุ่มอื่น ๆ แต่การบอกเล่าเรียนรู้ จดจำปฏิบัติเป็นเครื่องมือที่ช่วยบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ได้อย่างดีอาจมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างตามสภาพของสังคมแต่ก็ยังคงอนุรักษ์และรักษารูปแบบเดิม ๆ ของกลุ่มไว้ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุพัตรา สุภาพ, 2546: 25-31) ที่กล่าวว่า การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในสังคมเดียวกัน จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เช่น กระบวนการเรียนรู้ที่พ่อแม่สั่งสอนลูก การประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ และการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิตที่สังคมเห็นว่าถูกต้องดีงาม ยึดมั่นก็จะถือเป็นกรอบในการประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา ขณะเดียวกันการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ย่อมมีปฏิสัมพันธ์ติดต่อกับบุคคลกลุ่มอื่นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไปบ้างตามกาลเวลาแต่ค่านิยมที่เป็นหลักใหญ่ของสังคมจะยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับภาษาถิ่นลาวครั้งบ้านทุ่งผักกูดแม้ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงการผสมผสานไปตามยุคสมัยแต่ชุมชนก็ยังคงรักษาและใช้ภาษาถิ่นของตนมาจนปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นการเรียนการสอนภาษาถิ่นลาวครั้งในสถานศึกษา
2. ควรมีการเก็บรวบรวมภาษาถิ่นลาวกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดนครปฐมเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในด้านการใช้ภาษาและการออกเสียง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา พันธุ์คำ. (2523). “ลักษณะเฉพาะทางด้านเสียงของภาษาลาวในอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม” ปริญาญา ภาษาศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรัฐา พรหมรักษ์. (2553). การอนุรักษ์ภาษาลาวไซ่ง ของตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. ปริญาญา รัฐศาสตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2532) การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมศึกษาเฉพาะลาวครั้ง อุ่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บังอร ปิยะพันธ์. (2541). ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์. โครงการหนังสือชุดประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์.
- เรืองเดช ปันเจื้อนชัยดี. (2525). ภาษาถิ่นตระกูลไทยพร้อมทั้งตระกูลภาษาต่าง ๆ ในประเทศไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณิ์ โสุมประยูร. (2553). เทคนิคการสอนภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

- สุธิดา สัตยากร และพุดตาน จันทรางกูร. (2552). *ย่างเยือนเยือน: การปรับตัวในการใช้ประโยชน์ที่ว่างที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวลาวครึ่ง*. กรุงเทพฯ: ปีปีการพิมพ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2546). *สังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สิริพร กิตติสุขเจริญ. (2543). *นครปฐม*. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำคुरुสภาเอสทีเอฟพรีนติ้งกรุ๊ป.
- อนุমানราชธน เจ้าพระยา. (2522). *นิรุกติศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน. (2555). *รายงานจำนวนประชากรตำบลห้วยด้วน*. นครปฐม: เอกสารถ่ายสำเนา.
- เอมอร เขาวนสวน. (2537). *การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาลาวในจังหวัดนครปฐมและภาษาลาวในแขวงบ่อแก้วประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เฉลียว มีคองธรรม. (2558). *สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2558*
- แสงเทียน เกียรติเสวี. (2558). *สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์ 2558*